

СТРАТЕГІЧНІ ШЛЯХИ ПЕРЕХОДУ ДО ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В УКРАЇНІ

Моклячук Л. І., д. с.-г. н., професор, Плаксюк Л. Б., аспірант
Інститут агроекології і природокористування НААН

Не зважаючи на те, що в Україні з 2013 року почав діяти Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», внаслідок нестачі відповідних підзаконних актів та відсутності національних стандартів процес стандартизації та сертифікації органічного виробництва проходить за міжнародними вимогами. Кожна країна-виробник органічної продукції керується національними та приватними стандартами, в яких описано правила ведення органічного виробництва. Загальна кількість сертифікаційних органів у світі станом на 2013 рік становила 576 [1]. Така різноманітність стандартів призводить до необхідності проведення додаткових експертиз та укладання додаткових угод про еквівалентність на світовому ринку органічної продукції. Міжнародна федерація органічних сільськогосподарських рухів (IFOAM) в 2010 році ініціювала створення системи COROS (Загальні цілі і вимоги органічних стандартів) і запропонувала бренд OGS (Глобальний органічний знак), що дало можливість виробникам отримати сертифікат відповідності та продавати свою продукцію без додаткової перевірки. Оцінювання стандартів за системою COROS враховує різні цілі та вимоги стандартів, відмічаючи позитивні та негативні варіювання еквівалентності [2]. Не дивлячись на таку різноманітність нормативних документів, актуальність розробки Українських національних правил інспекції та сертифікації процесів виробництва органічної продукції полягає в висвітленні специфіки сільського господарства та якості ґрунтів.

Задля розвитку органічного ринку в Україні важливо на законодавчому рівні прописати оптимальні шляхи переходу до органічного виробництва, враховуючи всі особливості господарств, орієнтуючись на отримання максимальних прибутків. Успішне впровадження органічного землеробства та подальша сертифікація земель вимагає глибокого розуміння основних нормативних документів, якими керуються органи сертифікації.

Нами було розглянуто основні вимоги національних стандартів ЄС, США, Японії, Канади та Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» щодо періоду конверсії для інформаційної основи майбутнього національного стандарту України [3,4,5,6,7,8]. Для аналізу було

використано наступні показники: визначення терміну «перехідний період»; початок перехідного періоду, тривалість перехідного періоду, скорочення перехідного періоду, використання заборонених речовин та подовження перехідного періоду, маркування продуктів рослинного походження, які були отримані в перехідний період

Термінологія та початок перехідного періоду в більшості стандартів збігаються, існують деякі відмінності стосовно тривалості та подовження перехідного періоду, а також в маркуванні продуктів рослинного походження, які були отримані в перехідний період.

На нашу думку, вдалим узагальненням нормативних документів, що стосуються управління процесами органічного виробництва, є правила переходу відповідно системи COROS [2], за якою перехідний період має розпочинатися з дати подання виробником заявки контролюючому органу. Скоротити перехідний період дозволяють компетентні органи за умови надання доказів, щодо відсутності використання заборонених речовин протягом 36 місяців. Тривалість перехідного періоду має складати: для однорічних культур - не менше 12 місяців від посіву чи посадки; для пасовищ або луків – не менше 12 місяців до випасу; для багаторічних культур – не менше 18 місяців до збору урожаю. У інших випадках, при застосуванні заборонених речовин менш як за 36 місяців до збору урожаю, продукція немає права продаватися як органічна. Такі продукти можуть маркуватися як «Продукти на стадії переходу до органічного виробництва», за умови проходження конверсійного періоду протягом 12 місяців [2].

Сертифікація органічної продукції рослинництва має проходити за умов дотримання господарством виробничого плану розвитку органічного виробництва. Взявши за основу Постанови Ради ЄС № 834/2007 та 889/200, Канадський органічний стандарт та Американську національну органічну програму (НОК) ми пропонуємо використовувати план розвитку органічного виробництва рослинної продукції врахувавши наступні пункти:

- схема вододілу сільськогосподарських земель, які проходять стандартизацію;
- система превентивних заходів забруднення ґрунтових вод забороненими речовинами;
- визначення якості води, яку планується використовувати на зрошувальних полях;
- система моніторингу латентних джерел забруднення, в тому числі моніторинг стану ґрунтів. Агрохімічні дослідження ґрунту які мають бути проведені згідно вимог сертифікації дадуть можливість виробникам в подальшому правильно проводити агротехнічні заходи;

- шляхи використання сільськогосподарських земель, зважаючи на профіль ерозії ґрунту та система превентивних заходів щодо можливих перенесень ґрунту з полів, які не оброблялись у відповідності до органічних стандартів внаслідок пилових бур (в регіонах де це необхідно);

- системи обробітку ґрунту, включно з механічним обладнанням;

- впровадження нових сівозмін;

- основні характеристики насінневого матеріалу;

- системи удобрення ґрунту, в тому числі і якість, походження та методи зберігання гною;

- посів сидеральних культур і використання рослинних решток та запобігання виділення продуктів розпаду рідких і твердих фракцій гною;

- система захисту рослин;

- опис проблематики та схеми вирішення питань пов'язаних з буферними зонами, в тому числі, коли господарство частково переходить до органічного виробництва;

- система заходів, що сприяють розподілу органічної та неорганічної продукції на господарствах з паралельним виробництвом.

Для некультивованих рослин, має бути розроблений план захисту дикорослих корисних рослин України та описані методи збору врожаю, рубок та доведено дотримання органічних стандартів протягом не менше 36 місяців до збору урожаю.

Висновки. 1. Аналіз нормативних документів країн-лідерів виробництва органічної продукції показав необхідність гармонізації українського законодавства з системою міжнародних вимог через створення національного стандарту України, який необхідно розробляти з врахуванням основних принципів системи COROS для спрощення подальшої оцінки стандарту щодо його еквівалентності міжнародному еталону.

2. Сертифікація органічної продукції рослинництва має проходити за умов дотримання господарством виробничого плану розвитку органічного виробництва, який створений для нівелювання негативних факторів, що мають місце в процесі конверсії.

3. Тривалість перехідного періоду має бути достатньою для визначення стратегії управління господарством, яка б забезпечила виконання всіх заявлених принципів органічного виробництва, а саме покращення родючості ґрунту, зменшення насінневого банку бур'янів та запобігання розвитку хвороб за період сертифікації виробництва, виключивши можливість забруднення продукції небезпечними речовинами.

Література

1. Хельга Віллер. Світ органічного сільського господарства. Статистика та тенденції 2013 року / Хельга Віллер, Джулія Лерноуд, Лукас Кільхер // Fibl. – Швейцарія. – 2013. – 63 с.
2. The IFOAM NORMS for Organic Production and Processing Version / IFOAM – Germany – 2014. – 132 p.
3. COMMISSION REGULATION (EC) No 889/2008 / Official Journal of the European Union. – 2008.- 84 p.
4. Council Regulation (EC) No 834/2007/ Official Journal of the European Union.- 2007.- 22 p.
5. Organic JAS Standards and Technical Criteria [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.maff.go.jp/e/jas/specific/criteria_o.html
6. Organic Production Systems General Principles and Management Standards / National Standard of Canada. – Corrigendum .– 2008. – №1 – 39 с.
7. Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/425-18>
8. USDA National organic program (NOP) / CCOF Certification services, LLS – 2014. – 48 p.